

«Manualet de Literatura Catalana» a Txèquia

Jiří Pešek

Universitat Masaryk de Brno / Universitat Comenius de Bratislava

jpesek@xarxallull.cat

exterior
El portal que explica què fa Catalunya al món
comunicació21

NOTÍCIES

Deu anys del grau de català a Brno, una titulació única fora dels territoris catalanoparlants

Redacció | 9 març 2026 | Exterior

Ivo Buzek, cap del Departament de Llengües i Literatures Romàniques, i Josep-Anton Fernàndez, director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull [Foto: cedida]

La **Universitat Masaryk de Brno**, a República Txeca, ha celebrat l'acte d'aniversari del grau de català, que aquest curs fa deu anys. El grau, iniciat durant el curs 2015-2016, és un dels pocs de fora del domini lingüístic dedicat a la llengua, i és l'únic que s'hi dedica exclusivament i no en combinació amb un altre idioma.

L'acte es va iniciar amb els parlaments protocol·laris de Lucie Kuzmová, actual coordinadora dels estudis; Ivo Buzek, cap del Departament de Llengües i Literatures Romàniques, i de Josep-Anton Fernàndez, director de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'Institut Ramon Llull. Aquesta institució, que ja va impulsar la creació del grau fa deu anys, ha col·laborat des d'aleshores per mantenir aquesta titulació tan singular dins del sistema universitari txec.

La part acadèmica de l'esdeveniment va ser a càrrec d'Elga Cremades i d'Alfons Gregori. La primera, professora de la Universitat de les Illes Balears i anteriorment lectora de català de la Masaryk, precisament màxima responsable del desplegament del grau, va presentar un estudi d'errors en els verbs lleugers elaborat a partir de corpus d'exàmens d'estudiants de català com a llengua addicional. El segon, cap de l'Àrea d'Estudis Catalans la Universitat Adam Mickiewicz de Poznań i especialista en literatura no-mimètica, va parlar sobre les darreres tendències de la narrativa fantàstica en català.

> **El català va arribar a la Universitat Masaryk gràcies a David Utrera, que als anys noranta, mentre estudiava txec a la universitat**

institut ramon llull MUNI

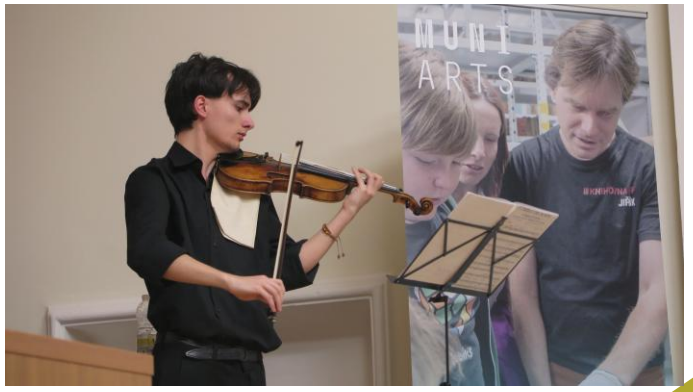

MASARYKOVA UNIVERZITA

1. Context de creació

- **Grau en Llengua i Literatura Catalanes** (Universitat Masaryk)
  - des de l'any 2015, 180 crèdits ECTS, també com a *minor*
  - assignatures de literatura catalana des del primer any d'estudis (www)
  - necessitat de disposar d'un material en txec

- **A qui va dirigit el «*Manualet*»?**
  - (ex)estudiants i futurs estudiants dels lectorats a Brno, Praga i Bratislava
  - estudiants d'altres filologies de les universitats a Txèquia i Eslovàquia
  - públic general

institut ramon llull

2. Precedents

- **1894**: Bouška, S. «Jacinto Verdaguer a jeho význam v literatuře katalanské». In: *Hlídka literární*, any 11, núm. 1, 2, 4, 8, 9, 10 i 12. Brno: Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských.

- **1906**: Pikhart, A. «O literatuře katalánské». In: *Osvěta*, any 36, núm. 1 i 2. Praha: Václav Vlček.

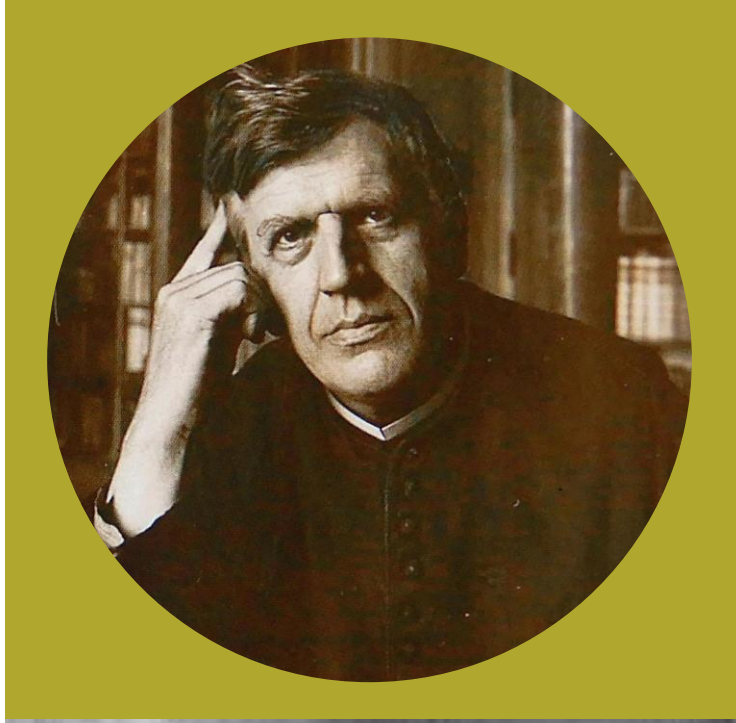

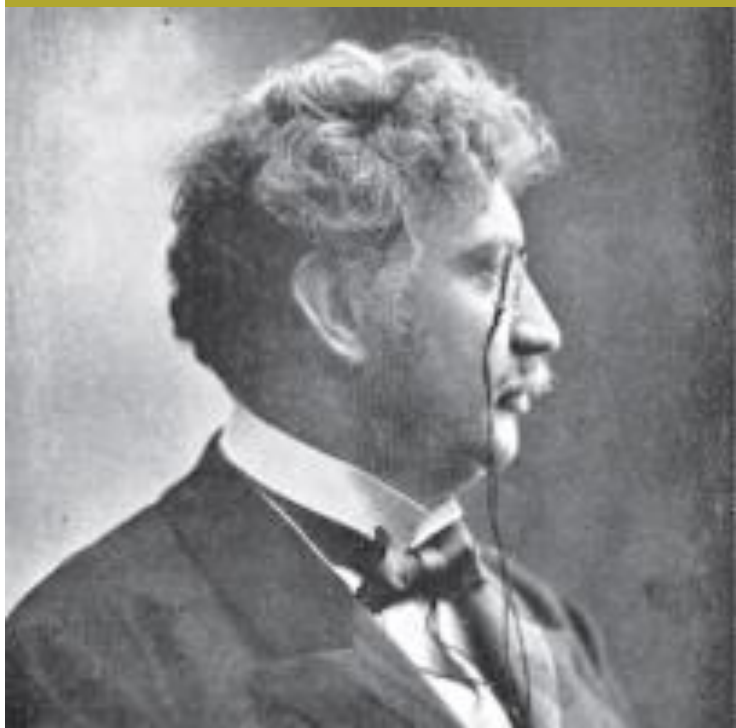

El Catalá a Bohemia

També hi ha qui 'ns estudia, a n-aquella nació tan llunyana. Un tal A. Pikhart, de Praga, fa anys qu' es un entusiasta de la nostra llengua. Anys enrera, per via del nostre benevolgut amich l' honorable metge de Barcelona y fervent patrici, Dr. Benet R. Barrios, ens demaná permís per traduir en *txec*, la seua llengua, les nostres *Rondayes Mallorquines*; y ara ha publicat un gentil fascicle en *txec*, *O Literature Katalánské*, y el mos enviá amb la següent coral dedicatòria en catalá: «Al popular rondallista mallorquí En Jordi des Recó. Penyora de consideració respectuosa del Pikhart. Praha (Bohemia), 12 febrer 1906», qu' agraim de tot cor. Com no entenem un mot de *txec*, sols porem dir que passa revista a n-els autors dels diferents sigles de la llengua nostra, sobre tot, de l' actual renaxement, per quant hi veym citats llurs noms y títols de llurs obres en catalá. El nostre confrare de Reus, *Patria Nova*, de día 1 del corrent, hi dedica les següents retxes:

«Els autors txecs han fet repetidament l' honor a la nostra literatura de traduir i comentar en la seua llengua, cada día més florida d' obres mestres, les planes més lluminoses de nostres escriptors.

«Fins els séus grans periòdics polítics, y al séu davant l' importantíssim *Narodni Listy*, de Praga, han dedicat bon espai a traduccions d' obres catalanes i a estudis sobre 'l nostre moviment social.

«Ara, s' acaba de publicar una monografia que corrobora aquest afectuós interés pera Catalunya. Es titula *O Literature Katalánské*, va sobscrita pel literat txec A. Pikhart, y es un estudi sintètic de la moderna literatura catalana, qu' el séu autor ja havía publicat en serie d' articles en la revista de Praga *Osvêty* (Cultura). Com a corroboració dels judicis qu' el traductor apunta, inserta fragments d' obres catalanes traduides degudament, com son la célebre *Oda* den Aribau, *Els tres sospirs de l' Arpa* den Camps y Fabrés, y altres den Guimerá y Jacinto Verdaguer, per no citarne més. Els estudis més detallats dels prosistes son potser els consagrats an en Pin y Soler, Oller, Victor Catalá y Ruira. Com a nota curiosa podém esmentar la de fer menció de la célebre poesía den Balaguer *Els quatre pals de sang*, aquella de *¡Ah, Castella, castellana*, etc., etc.

«Una altra consideració interessant a fer sobre aquesta monografia es la calorosa defensa que fa de la nostra llengua y sa literatura, induint als esperits cultes a que no la confonguin ab la castellana, ben allunyada d' ella. I va més enllá l' il-lustre Pikhart, y copia amb protesta les manifestacions d' un periòdic balear que cinquanta anys endarrera profetisá una vida migrada al nostre renaxament, complaventse l'autor txec en que la justicia i'ls fets no li hagin donat raó.

«Es d' agrair per Catalunya aquesta obra, y més encare quan promet ocuparse en breu del estudi del Teatre Catalá. Vagi fins an ell la nostra salutació devotíssima, y rébila també 'l Dr. Roura y Barrios, mitjansador cultíssim d' aquestos dos pobles d' ánima renaxenta, qu'es diuen Bohemia y Catalunya».

CATALANÒFILS

Antonin A. Pikhart

Pel avril de 1903, visitant la Seu de Sevilla, en companyia del meu volgut mestre, el Dr. Pawlik, toparem ab varis dels séus deixeples de la facultat txeca de Medicina, de l'Universitat de Praga. La filiada intelectual del catedràtic era nombrosa, mes hi havia entre ells un senyor alt, ab lentes, d'aire cavaller, que acullia ab ulls riallers als qui li presentaven y que per lo ben plantat feia ab el mestre una excelent parella. Era un jutge txec, congressista de la secció de Medicina legal.

El catedràtic y l'jutge bromejaven en bon castellá, quan de sobte 'l Dr. Pawlik me crida y va dirme: —Doctor, miréu quina casualitat, aquest senyor porta una visita per un metge de Barcelona, que no es altre que vostè. — Vaig esplicarli que feia dies mancava de Catalunya, y l'jutge 'm manifestá el pro-

pósit de cumplir la visita, que era del poeta nacional Vrchlicky, al fer camí de tornada cap a la séva patria.

El nou conegut atreia per sa figura, pel séu tracte y per la cultura que revelava la séva conversa, y jo vaig acullir aquella promesa de visita ab goig, esperant ferli la presentació y la coneixensa de nostra terra.

Passaren dies y 'l congressista vingué a Barcelona. Aquí trobá un ambient de treball que li recordava la vida febrosa del séu poble, y enamorá desseguit de la nostra naturalesa y del nostre Montserrat; li plagueren els nostres homes, y desde 'l cim del Tibidabo contemplá un dia y l'altre dia la visió magestuosa del sol acotxantse darrera les montanyes y deixant en el repós la ciutat immensa y feinadora.

Les impresions d'aquell espectacle y de la visita a la cambra mortuoria den Verdaguer, va descriureles posteriorment a la séva patria en un article al *Mój*, deixant en l'album de la «Quinta Jonas» escrits aquestos mots de recordansa: «Apreciant molt l'obra del gran poeta, reudexo homenatge a la séva preciara, immortal memoria. A. Pikhart, 18 maig 1903».

Axís se despertá la séva ánima al amor de Catalunya.

***

L'Anton Alfred Pikhart va nexe 'l 7 d'avril de 1861 a la ciutat de Trebic, a Moravia, ont el séu pare tenia una fábrica de cervesa. Feu allí els séus estudis, després a Chrudim y al any 1874 anà a Praga, cursant quatre anys al Gymnasium y més tart en la facultat txeca de lleis d'aquella Universitat. Ingressat en la carrera judicial, sigué nomenat jutge de Horovice, tornant a Praga en 1898 com a secretari del Tribunal de Comerç. Ara es magistrat del Tribunal civil de la capital de Bohemia.

Comensá la séva producció literaria, escrivint del 1885 al 1893, en les hores d'esbarjo, poesies festives y folletins pera 'ls números del diumenge del *Hlas Narodu*. Al anar de jutge a Horovice, se dedicá més a la literatura, especialment a fer traduccions al txec d'obres mestres d'altres llengues. En ells sot anys que va residir en aquella població traduí 'l *Llibre dels Cantars*, del Enric Heine, el *Don Quijote* y les *Novelas Ejemplares*, de Cervantes, y posteriorment el *Don Juan Tenorio*, representat al Teatre Nacional de Praga, y obres den Valera, Pardo Bazán, Alarcón, Palacio Valdés, Pérez Galdós, P. Coloma, Blasco Ibáñez, Altamira, Carretero, cantars den Melcior de Palau, un treballet castellá, *Perfiles y Brochazos*, den Narcís Oller y molts altres d'autors americans.

En la séva estada a Barcelona, en 1903, va fer conexement ab nostra literatura, que l'afició depressa, comprant gramátiques y diccionaris y concreuant l'estudi del catalá. Alguns autors com l'Oller, Ruyra, Victor Catalá, Guimerá, Mossén Alcover l'encoratjaren autorisantli la traducció de llurs obres. Y ab aquest afany de coneixe y estimar lo nostre 'l despedirem de Barcelona.

No haviem sabut gran cosa més dels séus estudis, quan varem torturli la visita a Praga. Va instalarnos l'amic en una rialleta y esbarjosa cambra. Al mig d'ella hi havia una taula y damunt seu un número del diarí *Hlas Norodu* (La Veu de la Nació), y en ell traduides al txec l'oda *A la pátria* de l'Aribau y *El Pi de les tres branques*, den Verdaguer, llurs primeres traduccions catalanes.

D'aleshores ensá no ha dexat de donar pau a la ploma en obres nostres, y si 'ls editors txecs no fossin tant rebeldes a publicar obres traduides del extranger, ja tindria la literatura de Bohemia lo millor de la de Catalunya.

Per cert que 'n fet de donar al públic algunes traduccions de quadros, poesies y rondalles catalanes, ha fet que alguns poc aviats al parlarne, li hagin atribuit una patria distinta. Axís li hagué qui 'l feu magyar al parlar de la séva traducció d'una *Escena de la vida pagesa*, den Riera y Bertrán, y en un volum de versos den Melcior de Palau (Tasso, editor, 1900), a més d'hungar se'l fa catedràtic.

Ultimament ab el títol de *O Literature Katalánské*, publicá en la revista *Osveta* (Cultura) un parell d'articles notables en que estudia tota la nostra vida literaria, splegantlos seguidament en un elegant fascicle, que constituex una obra de serena crítica y de utilissima divulgació.

Les seves darreres versions txec al son els exquisits quadros *Les senyoretes del mar* den Ruyra y *El jugador* del Oller.

En Pikhart es un treballador infatigable. Tots els dies, un cop ha complert ab llurs ocupacions de la magistratura y ab llurs aficions artístiques, dedica dues hores a la traducció o estudi del catalá, de quina llengua es cada dia més devot. Un detall intim podém apuntar que evidencia aquesta afecció: en Pikhart no té filla y tots els séus sentiments paternals se fixen en un sol nebot que té. Aquest es diu Jordi y axís en catalá l'anomena, y no diu com es en txec el nom equivalent a Jordi.

Es autor de dos poemes, que per modestia no publica, preferint sempre a les obres originals séves les versions d'obres extrangeres. Al Ateneu Barcelonés li té regalats els dos volums de la traducció txeca del *Quijote* y l'fascicle *O Literature Katalánské*, com a mostra d'atenció per haverhi sigut ben acullit durant la séva estada a Barcelona. També figura aquesta darrera obra en la Biblioteca Popular Arús y al Museu Biblioteca Balaguer, ont poden consultarles els qui coneguin el txec.

Es corresponsal de la Academia de Bones Lletres y té la creu de Alfons XII, que li fou concedida per la traducció del *Quijote*, quan les festes del Centenari.

Avui en Pikhart cumpleix anys, y desijantli llarga vida, fem vots per tornarlo a veure en aquesta terra. Algunes periódics, no ben informats, han dit si vindria pel próxim Congrés de la Llengua Catalana. Dolguemnos nosaltres, de que axó no sigui cert, y no ho es en primer lloc perque no ha sigut convidat.

BENET R. BARRIOS

L'Obra filològica.—Son encoratjadors els treballs que 's fan al extranger consagrats al estudi de la llengua y literatura de Catalunya. Ara meteix ha publicat el distingit escriptor txech A. Pikhart, de Praga, una monografía intitulada *O Literature Katalánske*, en la que, tot fent un estudi detingut de nostre idioma, inserta fragments d'obres catalanes al txech, entre elles la célebre *Oda a la Patria*, den Aribau, *Els tres suspirs del arpa*, den Camps y Fabrés, y altres den Guimerà, Verdaguer, etc. Y copia ab protesta les manifestacions d'un periòdich balear que cinquanta anys enrera profetisà una vida migrada al nostre Renaixement, alegrantse 'l dit Mr. Pikhart de que 'ls fets y la justicia no hagin dat la rahó an aquell antich mal profeta. Sembla que l'indicat escriptor txech es proposa assistir al Congrés de la Llengua Catalana, com també 's diu que hi vindrà l'arxiver de Perpinyà 'n Pere Vidal, autor d'algunes obres catalanes publicades al Rosselló.

La Devantera quinzenari catalanista: Any 4, núm. 74 (28 febr. 1906)

El Poble català: Any 3, Núm. 68 (24 febr. 1906)

El Poble català: Any 3, Núm. 74 (7 abr. 1906)

2. Precedents

- **1968**: Hampl, Z. «Katalánská literatura». In: *Slovník spisovatelů: Španělsko, Portugalsko*. Praha: Odeon.

- **1999**: Schejbal, J. «Katalánská literatura». In: *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*. Praha: Libri.

- **2013**: Utrera Domínguez, D. *Katalánská literatura*. Brno: Masarykova univerzita.

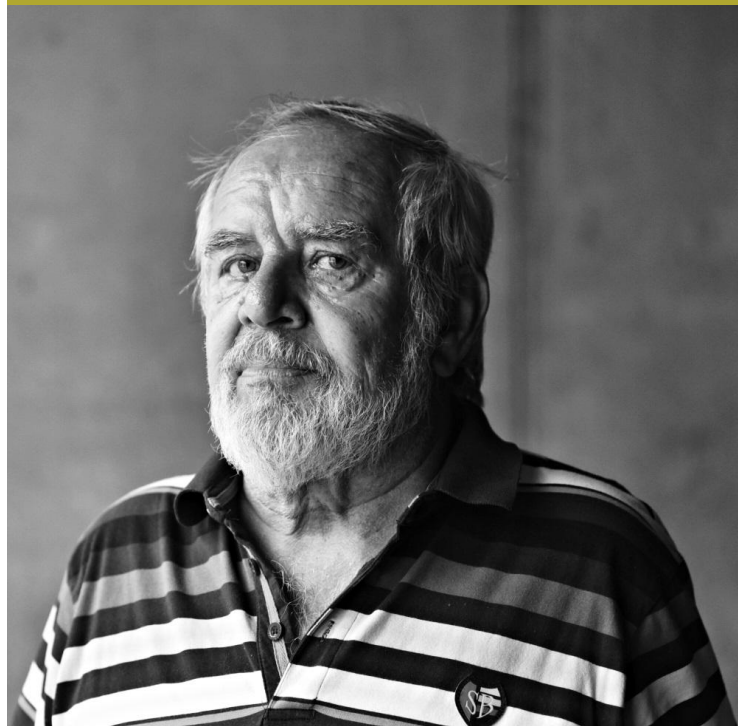

Katalánská literatura

David Utrera Domínguez

Masarykova univerzita
Brno 2013

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

První texty (12. století) 9

Trubadúrská literatura (12.–13. století) 10

Čtyři velké kroniky (13.–14. století) 14
Ramon Llull (1232–1316) 16
Bernat Metge (mezi 1340 a 1346–1413) 23
Ausiàs March (1400–1459) 25
Joanot Martorell (1413–1468) 30
Joan Roís de Corella (1435–1497) 33
Jaume Roig (?–1478) 35

Religiózní a mravoučná literatura ve 14. a 15. století 38

Literatura 16.–19. století 40
Renaixença (1833–1877) 44
Jacint Verdaguer (1845–1902) 46

Naturalismus v katalánské literatuře 50
Narcís Oller (1846–1930) 51
Àngel Guimerà (1845–1924) 54

Modernismus (konec 19. st.–zač. 20 st.) 57
Joan Maragall (1860–1911) 59
Bonaventura Carles Aribau (1798–1862) 67

Divadlo v době modernismu 70
Santiago Rusiñol (1861–1931) 71

Román v době modernismu 74

Vesnický román 75

Noucentismus (1906–1923) 76
Eugeni d'Ors (1881–1954) 78
Guerau de Liost (1878–1933) 80
Josep Carner (1884–1970) 82
Bartomeu Rosselló-Pòrcel (1913–1938) 90
Josep Pla (1897–1981) 93
Carles Riba (1893–1959) 96
Salvador Espriu (1913–1985) 98
Josep Maria de Sagarra (1894–1961) 101
Llorenç Villalonga (1897–1980) 104
Mercè Rodoreda (1908–1983) 107
Pere Calders (1912–1994) 110
Joan Fuster (1922–1992) 112

Joan Oliver (1899–1986) 114
Manuel de Pedrolo (1918–1990) 117
Baltasar Porcel (1937–2009) 121
Jesús Moncada (1941–2005) 122
Montserrat Roig (1946–1991) 124
Miquel Martí i Pol (1929–2003) 128
Carme Riera (*1948) 131
Quim Monzó (*1952) 133
Albert Sánchez Piñol (*1965) 137

Bibliografie 141

3. Justificació

- La intenció és fer una (petita) història de la literatura (en temps de cert «descrèdit» de la historiografia de la literatura).

- «Posar etiquetes» ens ajuda a entendre'ns i a endreçar el món – sempre necessitem partir d'una base per poder qüestionar-la.

- El nostre alumnat necessita aquest coneixement/«etiquetatge» previ per poder situar certes produccions i treballar-hi.

4. Objectius

- Obra **divulgativa** però de base **fiable** (amb la *Història de la literatura catalana* com a model).

- Un sòlid llibre de consulta on els alumnes poden acudir per aclarir el que no ha quedat clar a classe.

- Vol ser un **compedi**, clarament estructurat. Com a tal, és un constructe, però és un risc que cal afrontar.

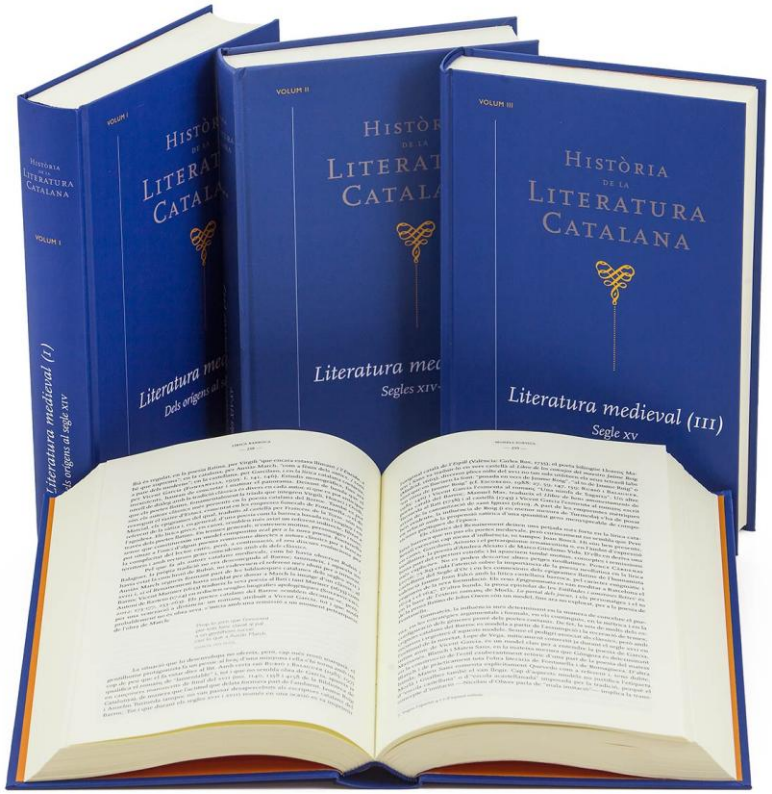

5. Reptes i oportunitats

- Relació amb la tradició formativa del país:
  - *(Punts en comú amb les classes de CLE)*
  - *No fer que l'estudi de la literatura s'allunyi del text.*
  - *Oportunitat de proporcionar etiquetes útils i actualitzades (p. ex. el concepte de la «Decadència»).*

- Reptes «tècnics»:
  - *Accés a l'obra: en línia o en paper? Editorials?*
  - *Llistes: format per mantenir-les actualitzades?*
  - *Il·lustracions? Distribució?*

5. Reptes i oportunitats

- Mantenir els capítols d'autor o eliminar-los? Accés als textos?
  - *Qué fem amb els autors que escriuen durant molts anys? On els posem? Quins autors triem?*
  - *Té sentit parlar de textos que el públic objectiu no pot llegir (encara)?*

- Relació amb la tradició de la catalanística txeca:
  - *Donar més importància a períodes i autors ja estudiats?*
  - *Intentar «compensar» oblits i donar més espai a períodes i autors més ignorats?*
  - *Capítols «especials»: llista de traduccions i estudis disponibles; «toc personal»?*

6. Voleu col·laborar amb mi?

- Quins autors actuals consideraríeu imprescindibles en una història de la literatura catalana?

- Quines tendències significatives han format o influït la literatura catalana des de finals del segle XX fins avui?

Gràcies per la vostra atenció!